

Introduktion till praktisk cancervård

Barry Hancock, ed. **Cancer care in the hospital**. 227 sidor. Oxford–New York: Radcliffe Medical Press, 1996. Pris ca 430 kr. ISBN 1-85775-120-5.

Recensent: docent Hans Strander, Radiumhemmet, Karolinska sjukhuset, Stockholm.

I England har Chief Medical Officers Expert Advisory Group on Cancer rekommenderat att man bildar cancercentrum och cancerenheter för att kunna bereda patienterna integrerad omvårdnad. Detta innebär att en mängd olika specialister är involverade i team, från administratörer till all form av sjukvårdande personal. Man har nu i Sheffield i England gått ihop och skrivit en bok omfattande 23 olika kapitel, där man beskriver medicinska fakta men också praktiska problem i samband med handläggningen av dessa cancerpatienter.

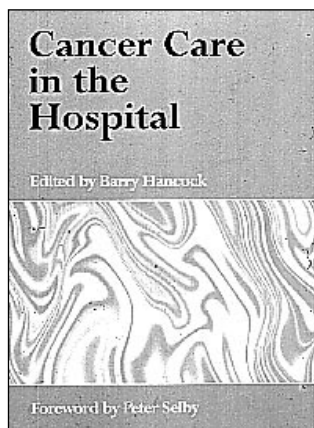
Varje kapitel i boken är skrivet av en expertgrupp inom det specialområde som avhandlas. Boken riktar sig framför allt till läkare, medicinstuderande, sköterskor, röntgen- och laboratoriepersonal, farmakologer och olika paramedicinska professionella personer som är involverade i patienternas handläggning.

I Sverige finns regionala onkologiska centrum och kliniska cancercentrum som fyller liknande funktioner tillsammans med representanter för övrig regional och perifer sjukvård. Själva problematiken är till stor del likartad i detta avseende i England och Sverige. Det kan därför vara av visst intresse att studera olika praktiska aspekter som tas upp i denna skrift.

Alltför kortfattat

Boken, som givits ut i närmast pocketformat, tar först upp incidens och epidemiologi och utgör en bra och koncis introduktion till dessa områden. Man tar sedan upp prevention och screening-verksamhet men trycker framför allt på betydelsen av utbildning. Dessa avsnitt är mer ytligt skrivna och är inte direkt av större intresse för svenskt vidkommande.

Stadieindelningar och olika typer av undersökningar kommer sedan på den digra listan, och här beskriver man ytterst

kortfattat vad det finns för olika möjligheter att stadieindela tumörer. Ett något mer omfattande kapitel beskriver sedan den moderna radioterapi, och man går därvid också in på olika tumörers strålkänslighet och biverkningar av strålbehandling. Detta är ett viktigt område men textmässigt ytterst kortfattat behandlat i boken. Det gäller också sammanfattningarna avseende cytotoxisk kemoterapi och andra typer av medicinska behandlingar, som immunterapi, genterapi och endokrin terapi.

Värdefullt om hormonella symtom

Man går på ett traditionellt sätt igenom de olika typerna av tumörer som förekommer indelade efter typ och lokalisation. Det rör sig om ytterst kortfattade kapitel där några emellertid är speciellt intressanta. Jag tänker då närmast på öron-, näs-, halscancer, gastrointestinala tumörer, gynekologisk cancer, myeloproliferativa och lymfoproliferativa sjukdomar, barntumörer och CNS-tumörer. Det är dock genomgående så att den korta beskrivningen av varje sjukdomsgrupp gör det svårt att få något fast grepp om den typen av sjukdom varför man snabbt måste gå till speciallitteratur för detaljer.

Ett intressant område som tas upp är paraneoplastiska och hormonella symtom som finns associerade med olika tumörer. Detta utgör värdefull information. Därefter tar man upp mer speciella områden. Det rör sig om områden där man bedriver undervisning för kandidaterna i Sverige, t ex hur man ska uppträda mot patienter och anhöriga, palliativ vård, onkologiska

NYA BÖCKER

akutsituationer och de mer sociala aspekterna på tumörsjukdomen.

Rekommenderas med reservation

Sammanfattningsvis är detta en skrift som på ett kortfattat sätt sammanfattar hur man ser på cancersjukdomarna inom en speciell region i England. Den är skriven av onkologiska experter. Det är säkert en värdefull bok för dem som arbetar i Storbritannien. Boken har den fördelen att man kan ha med den ute på fältet. Å andra sidan finns det vissa aspekter som inte har direkt tillämpning i Sverige. Man har heller ingen möjlighet att via en dylik skrift tränga in mera på djupet då det gäller cancerproblematik.

Det bör dock framhållas att några moderna liknande böcker knappast finns att tillgå, varken på engelska eller svenska, eftersom de få böcker som givits ut genom åren blivit alldeles för omoderna för att kunna rekommenderas. För den som önskar en introduktion till praktisk cancervård kan alltså denna bok, med viss reservation, rekommenderas. •

Välskrivet och tankeväckande om forskningsetik

Rosmari Eliasson. **Forskningsetik och perspektivval**. 204 sidor. Lund: Studentlitteratur, 1996. Pris ca 310 kr. ISBN 91-44-26612-X.

Recensent: docent Tore Nilstun, enheten för medicinsk etik, Lunds universitet.

I en bok om forskningsetik förväntar man sig bl a att finna diskussioner kring frågor som rör information och samtycke, anonymitet och konfidentialitet. Men knappast något av detta finns i Eliassons bok. Den handlar om sådana etiska frågor som aktualiseras när man inom social forskning ska välja perspektiv för sin studie, när själva uppgiften ska avgränsas och begreppsliga ramar väljas.

Detta är frågor som närmast är osynliga i forskningsetiska koder och riktlinjer. Anled-

ningen är ganska uppenbar. Det tycks vara svårt, för att inte säga omöjligt, att nå samsyn i dessa frågor. Men Eliassons visar på ett övertygande sätt att det är möjligt att komma en bra bit på vägen.

De svagas perspektiv

En viktig utgångspunkt för boken är att sådana val inte är etiskt neutrala. Som forskare kan man sällan undvika att välja sida och perspektiv. Man bör, enligt Eliasson, i sådana situationer ta ställning för dem »som har en relativt svag position vad gäller rätten att tala och att få gehör för sina erfarenheter och kunskaper, sina problemsituationer, värderingar, önsknings och handlingar».

Balansgång mellan ansvar och respekt

Men detta ställningstagande är inte oproblematiskt, speciellt inte i det sociala arbetet. Det finns där en grundläggande konflikt mellan »ansvaret för den andra» och »respekten för hennes självbestämmande och integritet». Det finns risk för såväl övergrepp (ett omyndigförklarande och förmyndarskap) som underlåtenhet (man bryr sig inte). Att på ett balanserat sätt handskas med denna konflikt är en utmaning för både praktiker och forskare. Enligt Eliasson är konflikten kärnan i omsorgens »väsen».

Angelägna frågor

De principiella frågor Eliasson reser om forskarens ansvar för sitt val av frågeställning är angelägna och bör diskuteras mer. Däremot anser jag att några av hennes rekommendationer är mycket problematiska. Detta gäller t ex forskarens ansvar för »svaga parter», att vi tar vår utgångspunkt i deras perspektiv.

Dessa »svaga parter» utgör knappast någon homogen grupp, och att som forskare synliggöra dem innebär inte bara att visa fram deras livsfarenhet och kompetens utan också att avslöja deras fördomar och okunnighet. Boken är välskrivet och tankeväckande och kompletterar övrig litteratur om forskningsetik. •

Adressera korrespondens om nya böcker och recensioner till:

Bokredaktionen, Läkartidningen, Box 5603, 114 86 Stockholm.